

УДК 37.013

КЛАСНА ГОДИНА В СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Дубровська Л. О., Дубровський В. Л.

У статті автори розглядають класну годину як форму виховної роботи, що реалізує свідоме ставлення дитини до свого розвитку, засвоєння цінностей суспільства. Класна година сприяє співробітництву вихователя з вихованцем. Важливе значення в підготовці та проведенні класної години, визначення її змісту, що залежить від мети і завдань, вікових особливостей і світогляду.

Ключові слова: особистість, виховання, особистісно орієнтована освіта, форми до організації виховної роботи, класна година, моральна поведінка, науковий світогляд.

В статье авторы рассматривают классный час как форму воспитательной работы, которая реализует сознательное отношение ребенка к своему развитию, усвоение ценностей общества. Классный час способствует сотрудничеству воспитателя с воспитанником. Важно значение в подготовке и проведении классного часа, определение его содержания, которое зависит от целей и задач, возрастных особенностей и мировоззрения.

Ключевые слова: личность, воспитание, личностно-ориентированное образование, формы в организации воспитательной работы, классный час, моральное поведение, научное мировоззрение.

In this article, the authors examine Class Hour as a form of upbringing activities that realizes conscious attitude of a child to his or her own development, learning the values of society. Class Hour promotes cooperation between the educator and the student. Attention is drawn to preparation and conduction of Class Hour, determination of its content according to goals and objectives, age-specific requirements and world outlook.

Key words: personality, upbringing, personality-oriented education, forms of upbringing activities, Class Hour, moral behavior, scientific world outlook.

Розвиток сучасної освіти позначений переходом від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної системи навчання і виховання. Основним акцентом Закону України "Про загальну середню освіту" є його спрямованість на особистість. Ставлячи особистість у центр уваги, маємо на увазі формування культури життєвого самовизначення особистості, індивідуального стилю життя, культури ставлень до себе, до інших, до суспільства.

У шкільному віці особистісно орієнтоване виховання є процесом розвитку у дітей їх природних здібностей: розуму, моральних й естетичних почуттів, потреби в діяльності оволодіння первинним досвідом спілкування з людьми, природою, мистецтвом. Тому метою виховання є формування свідомого громадянина, соціально активної особистості, яка поєднує в собі високі моральні якості, творчу індивідуальність, гуманізм, творчої особистості, здатної до самореалізації та самовдосконалення.

Мета виховання реалізується через вирішення низки завдань: сприяння формуванню свідомого ставлення дитини до свого здоров'я як основи розумового, фізичного, трудового і морального розвитку; допомога учням в освоєнні цінностей суспільства, в якому вони живуть; надання особистості широких можливостей вибору індивідуальності розвитку і способів самореалізації. Поступовий перехід учня до самовиховання, соціальна адаптація підростаючого покоління, поступове включення учнів у систему суспільних і творчих відносин, вміння моделювати суспільство майбутнього.

Системоутворюючим елементом виховного процесу виступає педагогічна взаємодія, яка передбачає реалізацію таких підходів до виховання: особистісно-творчий, людинознавчий, виховання ціннісно-орієнтаційного ставлення, діяльнісний, комплексний, культурно-етнографічний.

У системі особистісно орієнтованої освіти важлива роль відводиться педагогу, якому необхідно відійти від навчально-дисциплінарної моделі і переорієнтувати педагогічний процес на головне – особистість. Орієнтація на особистість вимагає досконалого знання вчителем особистості кожного учня. Характер сприйняття дитиною виховних впливів залежить від того, як вона сприймає особистість вчителя, його виховні дії. Особистість педагога – дійовий чинник формування особистості дитини. У реальній діяльності педагог наочно демонструє засвоєні ним моделі поведінки, соціальні норми і цінності.

Однією з найбільш розповсюджених форм організації виховної роботи є класна година. Година класного керівника – дієвий засіб формування у школярів наукового світогляду і моральної поведінки. У педагогічній літературі зустрічаються різні визначення цього поняття.

"Класною годиною можна назвати спеціально організовану ціннісно-орієнтовану діяльність, яка сприяє формуванню у школярів системи ставлень до навколишнього світу" (Н. Є. Щуркова, Н. С. Фінданцевич).

"Класна година – це час для спілкування класного керівника зі своїм колективом, коли він використовує різноманітні прийоми, засоби та способи організації взаємодії" (Є. В. Тітова).

"Класна година в нашому розумінні – це не якась визначена форма роботи, а година класного керівника, та сама "клітинка" виховного процесу, яка дозволяє шкільному педагогу знайти час для спілкування з вихованцями, відкрито проголосити і висвітлити ставлення до певних цінностей, дозволяє зробити виховний вплив систематичним і регулярним, а сам процес виховання – не хаотичним і випадковим, а керованим і цілеспрямованим" (Л. І. Малюнкova).

"Класна година – це форма прямого спілкування вихователя зі своїми вихованцями" (В. П. Сазонов).

"Година класного керівника – це форма виховної роботи, за якої школярі під керівництвом педагога включаються в спеціально організовану діяльність, що сприяє формуванню у них системи ставлень до навколишнього світу" (Л. В. Байбородова).

Виходячи з цих та інших визначень класної години, можна виділити її характерні риси. До них можна віднести наступні:

- по-перше, це форма *позаурочної* виховної діяльності, і на відміну від уроку їй не повинні бути притаманними академізм і повчальний тип педагогічної взаємодії;
- по-друге, це форма організації *фронтальної (масової)* виховної роботи з дітьми, але важливо пам'ятати і те, що при підготовці до проведення класної години можливе використання і групових, і індивідуальних форм виховної діяльності;
- по-третє, це *гнучка* за своїм складом і структурою форма виховної взаємодії, однак це не означає, що всі педагогічні контакти класного керівника з колективом учнів класу можна вважати класними годинами;
- по-четверте, це форма *спілкування* класного керівника і вихованців, пріоритетну роль в організації якої виконує педагог.

На основі вищесказаного можна дати наступний варіант визначення поняття "класна година". *Класна година* – це гнучка за складом і структурою форма фронтальної виховної роботи, яка є спеціально організованим в позаурочний час спілкуванням класного керівника з учнями класу з метою сприяння формуванню класного колективу і розвитку його членів.

В процесі діяльності з підготовки і проведення класних годин можливе розв'язання таких завдань:

- збагачення свідомості учнів знаннями про природу, суспільство, техніку, людину;
- формування у дітей умінь і навичок мисленнєвої і практичної діяльності;
- розвиток емоційно-чуттєвої сфери і ціннісно-змістового ядра особистості дитини;
- сприяння становленню та прояву суб'єктності й індивідуальності учня, його творчих здібностей;
- формування класного колективу як сприятливого середовища розвитку і життєдіяльності школярів.

Звісно, розв'язання всіх перерахованих завдань слід пов'язувати не з якоюсь окремою годиною спілкування вчителя зі своїми вихованцями, нехай навіть блискуче проведеною, а з добре продуманою і детально розробленою системою їх організації, де кожній класній годині відводиться визначене місце та роль.

Методика підготовки та проведення класної години перш за все передбачає визначення її змісту, який, в свою чергу, залежить від мети і завдань, вікових особливостей підлітків, їх досвіду.

Підготовка класного керівника до класної години передбачає наступні дії:

- визначення теми класної години, формування його мети, виходячи із завдань виховної роботи з колективом;
- підбір матеріалу з урахуванням поставлених цілей і завдань, виходячи із вимог до змісту класної години (актуальність, зв'язок з життям, досвід учнів, відповідність віковим особливостям, образність та емоційність, логічність і послідовність);
- розробка плану підготовки і проведення класної години. Потрібно передбачити інтерес школярів до активної діяльності в період підготовки і в ході класної години, використання різних методів і прийомів, які впливають на свідомість, почуття і поведінку учнів та тих, які підвищують інтерес та увагу до даної проблеми;
- за потреби – підбір наочності, музичного оформлення, підготовку приміщення, створення обстановки, приємної для розгляду питання, для відвертої, невимушеної розмови;
- визначення доцільності участі в класній годині батьків, учнів, друзів, старших і молодших товаришів, працівників школи, спеціалістів із даної теми;
- визначення своєї ролі і позиції в процесі підготовки і проведення класної години;
- виявлення можливостей для закріплення отриманої на класній годині інформації в подальшій практичній діяльності учнів.

Особливу увагу класний керівник звертає на психологічну підготовку учнів. Вони повинні очікувати на класну годину, налаштуватися на важливу і серйозну розмову.

Потрібно враховувати, що година класного керівника і класні збори мають різні завдання, зміст, організаційні форми і методи проведення, інакше визначають роль, функції, позицію педагога і його взаємовідносини зі старшими підлітками.

Година класного керівника являє собою форму виховної роботи педагогів з учнями в позаурочний час. На відміну від класних учнівських зборів вона не передбачає прийняття рішень із обговорюваних питань.

В той же час потрібно враховувати, що форми проведення класної години тісно взаємопов'язані. Так, дуже часто проблеми, які розглядаються на виховній годині, закінчуються прийняттям конкретного рішення з даного питання на класних зборах.

Година класного керівника – це форма виховної роботи, за якої школярі під керівництвом педагога включаються в спеціально організовану діяльність, яка призводить до формування у них системи ставлення до навколишнього світу.

Можна виділити наступні виховні функції класної години за Н. Є. Щурковою: просвітницьку, орієнтаційну, спрямовуючу і формуючу.

Просвітницька функція визначається тим, що класна година розширює коло тих знань учнів, які не знайшли відображення в навчальних програмах. Це можуть бути свідчення про події, що відбуваються в місті, селі, країні, світі.

Орієнтуюча функція визначається формуванням в учнів певних ставлень до об'єктів навколишньої дійсності, у виробленні в них ієрархії матеріальних і духовних цінностей. Якщо просвітницька функція дає можливість ознайомитися зі світом, то орієнтуюча допомагає оцінювати його. І ця функція – основна.

Спрямовуюча функція класної години допомагає переводити розмову про життя у сферу реальної практики учнів, спрямовуючи їх діяльність. Ознайомлення та оцінка світу повинні закінчитись взаємодією із ним. Якщо в процесі проведення класної години відсутнє певне спрямування, то ефективність його впливу знижується, і тоді створюється сприятлива обстановка для проявлення скепсису, лицемірства та інших негативних якостей особистості.

Формуюча функція пов'язана з реалізацією трьох вищезазначених функцій і визначається формуванням у школярів звички обдумувати й оцінювати своє життя і

самого себе, у виробленні вмінь вести груповий діалог, аргументовано відстоювати свою думку.

Для того щоб центром виховання стала особистість дитини, її самобутність, самоцінність, слід уміти організувати взаємодію з дитинною чи з дитячим колективом. Зміст такої взаємодії: будувати спілкування з дітьми на засадах гуманістичних принципів (діалогічності та емпатійного розуміння; прийняття та довіри до можливостей і здібностей дитини; визнання та ставлення до дитини як суверенної особистості; ширості та відкритості для дитини особистих моральних якостей, переконань, цінностей, інтересів; будувати спільну виховну діяльність з дітьми на основі співпраці; створювати виховні ситуації в навчальній, трудовій, художній та інших видах діяльності дітей; розкривати та реалізовувати виховний потенціал процесу навчання, предметно-естетичного середовища, де знаходяться діти; взаємодіяти зі школярами як суб'єктами шкільного самоуправління; підтримувати процеси самопізнання, саморозвитку дитини через організацію групової та індивідуальної роботи; створювати реальні можливості для особистісної самореалізації, життєвого самовизначення дитини; бути відкритим до виховного впливу дітей.

Література

1. Адамець Л. Система виховної роботи класного керівника / Л. Адамець // Позакласний час. – 2005. – № 18.
2. Асмолова Л. Планування в роботі класного керівника / Л. Асмолова // Управління школою. – 2004. – № 24.
3. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 240 с.
4. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації : навч.-метод. посіб. / А. М. Бойко. – К. : ІЗМН, 1996. – 232 с.
5. Виховна система школи / упоряд. В. В. Григораш. – Харків : Основа, 2005. – 128 с.
6. Дмитрик І. С. Технологія виховного процесу в школі / І. С. Дмитрик, Я. І. Бурлака. – К. : КДПІ, 1991. – 96 с.
7. Досвід роботи класних керівників з проведення класних виховних годин і годин-спілкування // Позакласний час. – 2000. – № 7.
8. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / О. М. Коберник. – К. : Науковий світ, 2001. – 250 с.
9. Проектування виховного процесу // Позакласний час. – 2008. – № 8.
10. Сорока Г. Роль класного керівника у розвитку виховної системи класу / Г. Сорока // Управління школою. – 2003. – № 2.